

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

7 päivänä toukokuuta 2020*

Ennakkoratkaisupyyntö – Oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeudellisissa asioissa – Asetus (EY) N:o 44/2001 – 1 artiklan 1 kohta – Käsitteet ”siviili- ja kauppaoikeudelliset asiat” ja ”hallinto-oikeudelliset asiat” – Soveltamisala – Alusten luokitusta ja todistuskirjojen antamista harjoittavien laitosten toiminta – Acta iure imperii ja acta iure gestionis – Julkisen vallan oikeudet – Lainkäyttöllinen koskemattomuus

Asiassa C-641/18,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Tribunale di Genova (Genovan alioikeus, Italia) on esittänyt 28.9.2018 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 12.10.2018, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

LG ym.

vastaan

Rina SpA ja

Ente Registro Italiano Navale,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J.-C. Bonichot, varapresidentti R. Silva de Lapuerta, joka hoitaa ensimmäisen jaoston tuomarin tehtäviä, sekä tuomarit M. Safjan, L. Bay Larsen ja C. Toader (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: M. Szpunar,

kirjaaja: hallintovirkamies R. Schiano,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 18.9.2019 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- LG ym., edustajinaan R. Ambrosio, S. Commodo, S. Bertone, M. Bona, A. Novelli ja F. Pocar, avvocati, C. Villacorta Salis, abogado, J.-P. Bellecave, avocat, ja N. Taylor, solicitor,
- Rina SpA ja Ente Registro Italiano Navale, edustajinaan G. Giacomini, F. Siccardi, R. Bassi, M. Campagna, T. Romanengo, F. Ronco ja M. Giacomini, avvocati,
- Ranskan hallitus, asiamiehinään D. Colas, D. Dubois ja E. de Moustier,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

– Euroopan komissio, asiamiehinä M. Heller, S. L. Kaléda ja L. Malferrari,
kuultuaan julkisasiamiehen 14.1.2020 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,
on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 (EYVL 2001, L 12, s. 1) 1 artiklan 1 kohdan ja 2 artiklan, luettuna Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 47 artiklan ja alusten tarkastamiseen ja katsastamiseen valtuutettuja laitoksia sekä merenkulun viranomaisten asiaan liittyviä toimia koskevista yhteisistä säännöistä ja standardeista 23.4.2009 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/15/EY (EUVL 2009, L 131, s. 47) johdanto-osan 16 perustelukappaleen valossa, tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat yhtäältä LG ym. sekä toisaalta Rina SpA ja Ente Registro Italiano Navale (jäljempänä yhdessä Rina-yhtiöt) ja joka koskee viimeksi mainittujen korvausvastuuta LG ym:iden Punaisellamerellä 2.–3.2.2006 tapahtuneen Al Salam Boccaccio '98 -aluksen haaksirikon seurauksena kärsimistä aineellisista ja aineettomista vahingoista.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Kansainvälinen oikeus

- 3 Yhdistyneiden kansakuntien merioikeusyleissopimus, joka allekirjoitettiin Montego Bayssa 10.12.1982 (jäljempänä Montego Bayn yleissopimus), tuli voimaan 16.11.1994. Se hyväksyttiin Euroopan yhteisön puolesta 23.3.1998 tehdyllä neuvoston päätöksellä 98/392/EY (EYVL 1998, L 179, s. 1).
- 4 Kyseisen yleissopimuksen 90 artiklassa, jonka otsikko on ”Merenkulun oikeus”, määrätään, että ”jokaisella [valtiolla] on oikeus harjoittaa merenkulkua aavalla merellä sen lippua käyttävillä aluksilla”.
- 5 Mainitun yleissopimuksen 91 artiklassa, jonka otsikko on ”Alusten kansallisuus”, määrätään seuraavaa:
”1. Jokaisen valtion tulee määrätä ne ehdot, joilla alukset saavat sen kansallisuuden, joilla ne rekisteröidään sen alueella ja joilla niillä on oikeus käyttää sen lippua. Aluksilla on sen valtion kansallisuus, jonka lippua niillä on oikeus käyttää. – –
2. Jokaisen valtion tulee antaa aluksille, joille se on myöntänyt oikeuden käyttää lippuaan, tätä osoittavat asiakirjat.”
- 6 Montego Bayn yleissopimuksen 94 artiklan 1 ja 3–5 kappaleessa määrätään seuraavaa:
”1. Jokaisen valtion tulee tehokkaasti käyttää lainkäyttö- ja valvontavaltaansa hallinnollisissa, teknisissä ja sosiaalisissa kysymyksissä sellaisiin aluksiin nähden, jotka käyttävät sen lippua.
– –
3. Jokaisen valtion tulee ryhtyä sen lippua käyttävien aluksien suhteen sellaisiin tarpeellisiin toimiin, joilla taataan turvallisuus merellä muun muassa:
a) alusten rakenteen, varusteiden ja merikelpoisuuden osalta;

--

4. Kyseisillä toimilla tulee muun muassa varmistaa:

- a) että pätevä katsastaja katsastaa jokaisen aluksen ennen sen rekisteröimistä ja tämän jälkeen sopivin väliajoin ja että aluksella on sellaiset kartat ja merenkulkua koskevat julkaisut, varusteet ja kojeet, joita sen turvalliseen merenkulkuun tarvitaan;

--

5. Ryhtyessään 3 ja 4 kappaleen edellyttämiin toimiin jokaisen valtion tulee noudattaa yleisesti hyväksytyjä kansainvälisiä määräyksiä, menettelyjä ja käytäntöä sekä kaikin tarvittavin tavoin varmistaa, että ne otetaan huomioon.”

7 Tässä yhteydessä on mainittava, että ihmishengen turvallisuudesta merellä Lontoossa 1.11.1974 tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen (jäljempänä SOLAS-yleissopimus), jonka osapuolia kaikki jäsenvaltiot ovat, pääasiallisena tavoitteena on määrittää sellaiset alusten rakentamista, varustelua ja käyttöä koskevat vähimmäissäännöt, jotka ovat yhteensopivia alusten turvallisuuden kanssa.

8 Kyseisen yleissopimuksen II-1 luvun A-1 osan 3-1 säännön mukaan alukset on suunniteltava, rakennettava ja huollettava hallinnon – eli kyseisen yleissopimuksen sanamuodon mukaan sen valtion hallituksen, jonka lippua aluksella on oikeus käyttää – XI/1 säännön mukaisesti hyväksymän luokituslaitoksen vahvistamien rakenteellisten, mekaanisten ja sähkötekniisten vaatimusten mukaisesti tai hallinnon antamien sellaisten sovellettavien kansallisten normien mukaisesti, joissa säädetään vastaavasta turvallisuustasosta.

9 SOLAS-yleissopimuksen I luvun 6 säännössä määrätään seuraavaa:

”a) Sikäli kuin alusten tarkastuksessa ja katsastuksessa on kysymys näiden sääntöjen määräysten noudattamisesta ja niistä vapautumisesta, ne kuuluvat hallinnon virkamiesten toimitettaviksi. Hallinto voi kuitenkin antaa tarkastuksen ja katsastuksen toimittamisen joko tarkoitusta varten nimitetyille katsastajille tai hyväksymilleen laitoksille.

b) Hallinnon, joka nimittää katsastajia tai hyväksytyjä laitoksia suorittamaan tarkastuksia ja katsastuksia siten kuin tämän säännön (a) kappaleessa on mainittu, on vähintään valtuutettava tarkoitusta varten nimetty katsastaja tai hyväksytty laitos seuraavasti:

i) vaatimaan korjauksia alukseen, ja

ii) suorittamaan tarkastuksia ja katsastuksia satamavaltion asianomaisen viranomaisen pyynnöstä.

Hallinnon on ilmoitettava järjestölle tarkoitusta varten nimitetyille katsastajille ja hyväksytyille laitoksille myöntämiensä valtuuksien laajuuksista ja ehdoista.

c) Milloin tarkoitusta varten nimitetty katsastaja tai hyväksytty laitos katsoo, ettei aluksen kunto tai sen varusteet olennaisesti vastaa todistuskirjassa olevia tietoja tai on sellainen, että alus ei voi lähteä merelle vaarantamatta omaa turvallisuuttaan tai siinä olevien henkilöiden turvallisuutta, tämän katsastajan tai järjestön on viipymättä varmistauduttava siitä, että puutteet korjataan ja että asiasta ilmoitetaan hallinnolle viipymättä. Ellei puutteiden korjaamiseen ryhdytä, kysymyksessä oleva todistuskirja on peruutettava ja asiasta ilmoitettava viipymättä hallinnolle; – –

d) Hallinnon on kaikissa tapauksissa taattava täysin tarkastuksen ja katsastuksen perusteellisuus ja tehokkuus ja varmistauduttava siitä, että ryhdytään tarpeellisiin toimiin tämän veloitteen täyttämiseksi.”

Unionin oikeus

Asetus N:o 44/2001

- 10 Asetuksen N:o 44/2001 1 artiklan 1 kohdan mukaan kyseistä ”asetusta sovelletaan siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa, riippumatta siitä, millaisessa tuomioistuimessa niitä käsitellään. Erityisesti asetusta ei sovelleta vero- tai tulliasioihin eikä hallinto-oikeudellisiin asioihin”.
- 11 Mainitun asetuksen 2 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:
- ”Kanne henkilöä vastaan, jonka kotipaikka on jäsenvaltiossa, nostetaan hänen kansalaisuudestaan riippumatta tuon jäsenvaltion tuomioistuimissa, jollei tämän asetuksen säännöksistä muuta johdu.”

Direktiivi 2009/15

- 12 Direktiivin 2009/15 johdanto-osan 16 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:
- ”Silloin, kun hyväksytty laitos, sen tarkastaja tai sen tekninen henkilökunta myöntää tarvittavia todistuksia viranomaisen puolesta, jäsenvaltion olisi harkittava oikeasuhtaisten oikeudellisten takeiden ja oikeussuojakeinojen varmistamista tällaisen siirretyn toimivallan osalta, mukaan lukien asianmukaisten puolustautumisoikeuksien käyttö, lukuun ottamatta oikeudellista koskemattomuutta, joka on oikeus, johon ainoastaan jäsenvaltiot voivat vedota erottamattomana osana suvereniteettiaan ja jota ei sen vuoksi voi siirtää.”
- 13 Kyseisen direktiivin 1 artiklassa säädetään seuraavaa:
- ”Tässä direktiivissä säädetään toimenpiteistä, joita jäsenvaltioiden on noudatettava suhteissaan alusten tarkastuksesta ja katsastuksesta sekä niiden todistuskirjojen antamisesta vastaaviin laitoksiin merenkulun turvallisuutta ja meren pilaantumisen ehkäisemistä koskevien kansainvälisten yleissopimusten noudattamisen varmistamiseksi edistään samalla tavoitteena olevaa palvelujen tarjoamisen vapautta. Tähän kuuluu myös kansainvälisten yleissopimusten soveltamisalaan kuuluvien alusten runkoa, koneistoa, sähkölaitteita ja hallintalaitteita koskevien turvallisuusmääräysten laatiminen ja täytäntöönpano.”

Pääasian oikeusriita ja ennakkoratkaisukysymys

- 14 LG ym., jotka ovat Al Salam Boccaccio '98 -aluksen Punaisellamerellä 2.–3.2.2006 tapahtuneen haaksirikon, jossa kuoli yli 1 000 ihmistä, uhrien perheenjäseniä ja eloon jääneitä matkustajia, nostivat Tribunale di Genovassa (Genovan alioikeus, Italia) kanteen Rina-yhtiöitä, jotka harjoittavat alusten luokitusta ja todistuskirjojen antamista koskevaa toimintaa ja joiden kotipaikka on Genova, vastaan.
- 15 LG ym. vaativat Rina-yhtiöiden mahdollisen siviilioikeudellisen vastuun perusteella korvausta aineellisista ja aineettomista vahingoista ja väittävät, että mainitun haaksirikon taustalla olivat Rina-yhtiöiden Panaman tasavallan kanssa sitä varten, että mainittu alus voisi käyttää kyseisen valtion lippua, tehdyn sopimuksen perusteella suorittamat kyseisen aluksen luokitusta ja todistuskirjojen antamista koskevat toimet.
- 16 Rina-yhtiöt väittävät, ettei ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ole toimivaltainen, perusteenaan vieraiden valtioiden lainkäyttölistä koskemattomuutta koskeva kansainvälisen oikeuden periaate. Erityisesti kyseiset yhtiöt katsovat, että niiden toteuttamat luokitusta ja todistuskirjojen antamista koskevat toimet tehtiin Panaman tasavallan siirtämän toimivallan perusteella ja ne ilmentävät siten toimivallan siirtäneen valtion suverenien oikeuksien käyttämistä.

- 17 LG ym. sen sijaan katsovat, että koska Rina-yhtiöiden kotipaikka on Italiassa ja koska pääasiassa kyseessä oleva oikeusriita on luonteeltaan asetuksen N:o 44/2001 1 artiklassa tarkoitettu siviilioikeudellinen asia, Italian tuomioistuimet ovat toimivaltaisia kyseisen asetuksen 2 artiklan 1 kohdan nojalla. LG ym. katsovat lisäksi, että lainkäyttöä koskemattomuutta koskeva poikkeus, johon Rina-yhtiöt vetoavat, ei kata toimintoja, joita ohjataan teknisillä säännöillä, joihin ei liity harkintavaltaa ja jotka joka tapauksessa eivät liity valtion poliittisiin valintoihin ja oikeuksiin.
- 18 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii Italian tuomioistuinten toimivaltaisuutta, koska vaikka on selvää, että Rina-yhtiöiden kotipaikka on Italiassa, ne väittävät toimineensa Panaman tasavallan siirtämän toimivallan perusteella.
- 19 Tältä osin mainittu tuomioistuin viittaa ennakkoratkaisupyynnössään Corte costituzionalen (perustuslakituomioistuin, Italia) ja Corte suprema di cassazione (ylin tuomioistuin, Italia) lainkäyttöä koskemattomuutta koskevaan oikeuskäytäntöön. Kyseisten ylimpien tuomioistuinten oikeuskäytännön mukaan lainkäytöllisen koskemattomuuden tunnustaminen on suljettu pois ainoastaan vieraiden valtioiden sellaisten toimien osalta, joissa on kyse sotarikoksista tai rikoksista ihmisyyttä vastaan, tai silloin, kun tällaisella tunnustamisella loukataan oikeussuojaa tuomioistuimissa koskevaa periaatetta.
- 20 Tässä tilanteessa Tribunale di Genova (Genovan alioikeus, Italia) on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko [asetuksen N:o 44/2001] 1 artiklan 1 kohtaa ja 2 artiklan 1 kohtaa tulkittava – myös [perusoikeuskirjan] 47 artiklan, [ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun yleissopimuksen (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus)] 6 artiklan 1 kappaleen ja direktiivin [2009/15] johdanto-osan 16 perustelukappaleen nojalla – siten, ettei jäsenvaltion tuomioistuin voi todeta, ettei sillä ole toimivaltaa matkustaja-aluksen haaksirikosta aiheutuneiden kuolemantapausten ja loukkaantumisten johdosta vaadittavaa vahingonkorvausta koskevassa riita-asiassa, jossa lisäksi vedotaan deliktiperusteiseen vastuuseen, ja tunnustaa kyseessä olevaan jäsenvaltioon sijoittautuneiden luokitustoimintaa ja/tai todistuskirjojen antamista harjoittavien yksityisoikeudellisten laitosten ja oikeushenkilöiden lainkäyttöä koskemattomuutta sillä perusteella, että nämä harjoittavat luokitustoimintaa ja/tai todistuskirjojen antamista [kolmannen] valtion puolesta?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

Tutkittavaksi ottaminen

- 21 Rina-yhtiöt väittävät kirjallisissa huomautuksissaan, että ennakkoratkaisupyynnö on jätettävä tutkimatta. Ne esittävät tältä osin lähinnä, että asetuksen N:o 44/2001 säännösten tulkinnalla ei ole merkitystä pääasiassa esitetyn lainkäyttöä koskemattomuutta koskevan väitteen ratkaisemisessa, sillä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen olisi pitänyt lausua siitä ennen ennakkoratkaisupyynnön esittämistä unionin tuomioistuimelle ratkaistakseen mahdollisen oman toimivaltaisuutensa. Lisäksi asetusta N:o 44/2001 ei Rina-yhtiöiden mukaan voida soveltaa aineellisesti pääasiassa, koska nyt käsiteltävässä tapauksessa on kyse vaatimuksesta, joka perustuu julkisen vallan käyttämiseen liittyvään toimeen, mikä on riittävä peruste kanteen jäämiselle kyseisen asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle.
- 22 Tässä yhteydessä on muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan olettamana on, että kansallisen tuomioistuimen niiden oikeudellisten seikkojen ja tosiseikkojen perusteella, joiden määrittämisestä se vastaa ja joiden paikkansapitävyyden selvittäminen ei ole unionin tuomioistuimen tehtävä, esittämällä unionin oikeuden tulkintaan liittyvillä kysymyksillä on merkitystä asian ratkaisun kannalta. Unionin tuomioistuin voi jättää tutkimatta kansallisen tuomioistuimen esittämän pyynnön

ainoastaan, jos on ilmeistä, että pyydetyllä unionin oikeuden tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen taikka jos unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (tuomio 19.12.2019, Airbnb Ireland, C-390/18, EU:C:2019:1112, 29 kohta).

- 23 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisupyyntöä ilmenee, että asetuksen N:o 44/2001 1 artiklan 1 kohdan, jonka tulkintaa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyytää, ja pääasian välillä on todellinen ja välitön yhteys. Tulkinta on nimittäin tarpeen, jotta kyseisen tuomioistuimen toimivalta ratkaista asia voidaan kyseisen asetuksen 2 artiklan 1 kohdan mukaisesti vahvistaa.
- 24 Väite, jonka mukaan mainittua asetusta ei voida soveltaa pääasiassa, ei liity ennakkoratkaisupyyntöön tutkittavaksi ottamiseen vaan esitetyn kysymyksen aineelliseen puoleen (ks. vastaavasti tuomio 4.7.2019, Kirschstein, C-393/17, EU:C:2019:563, 28 kohta).
- 25 Lisäksi on muistutettava, että asetusta N:o 44/2001 voidaan soveltaa paitsi silloin, kun oikeusriita koskee useita jäsenvaltioita, myös silloin, kun se koskee vain yhtä jäsenvaltiota, jos jokin ulkomainen liityntä on kolmannen valtion osallisuuden vuoksi olemassa. Tällainen tilanne on nimittäin omiaan nostamaan esiin kysymyksiä tuomioistuinten kansainvälisen toimivallan määrittämisestä (ks. vastaavasti tuomio 1.3.2005, Owusu, C-281/02, EU:C:2005:120, 24–27 kohta ja tuomio 17.3.2016, Taser International, C-175/15, EU:C:2016:176, 20 kohta).
- 26 Ennakkoratkaisukysymys on näin ollen otettava tutkittavaksi.

Asiakysymys

- 27 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedusteleo kysymyksellään lähinnä, onko asetuksen N:o 44/2001 1 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että vahingonkorvauskanne, joka on nostettu sellaisia yksityisoikeudellisia oikeushenkilöitä vastaan, jotka harjoittavat alusten luokitusta ja todistuskirjojen antamista koskevaa toimintaa kolmannen valtion lukuun ja sen siirtämän toimivallan perusteella, kuuluu kyseisessä säännöksessä olevan siviili- ja kauppaoikeudellisen asian käsitteen alaan ja näin ollen kyseisen asetuksen soveltamisalaan, ja onko lainkäyttölistä koskemattomuutta koskeva kansainvälisen tapaoikeuden periaate tällaisessa tapauksessa esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi asia on saatettu, käyttää mainitussa asetuksessa säädettyä lainkäyttövaltaa.
- 28 Jotta ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle voidaan antaa hyödyllinen vastaus, on ensinnäkin määritettävä asetuksen N:o 44/2001 1 artiklan 1 kohdassa olevien käsitteiden ”siviili- ja kauppaoikeudelliset asiat” ja ”hallinto-oikeudelliset asiat” tulkinta Rina-yhtiöiden harjoittaman luokitusta ja todistuskirjojen antamista koskevan toiminnan kannalta sen selvittämiseksi, ovatko Italian tuomioistuimet kyseisen asetuksen 2 artiklan 1 kohdan nojalla toimivaltaisia, ja toiseksi tutkittava seuraukset lainkäyttölistän koskemattomuuden mahdollisesta tunnustamisesta Rina-yhtiöiden kaltaisille yksityisoikeudellisille laitoksille mainitun asetuksen täytäntöönpanon ja erityisesti ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle asetuksen N:o 44/2001 2 artiklan 1 kohdan nojalla kuuluvan lainkäyttövallan käyttämisen kannalta.
- 29 Asetuksen N:o 44/2001 1 artiklan 1 kohdan mukaan kyseisen asetuksen soveltamisala rajoittuu siviili- ja kauppaoikeudellisten asioiden käsitteeseen. Asetusta ei sovelleta muun muassa vero- tai tulliasioihin eikä hallinto-oikeudellisiin asioihin.
- 30 Aluksi on muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on niin, että sen varmistamiseksi, että asetuksesta N:o 44/2001 jäsenvaltioille ja asianomaisille henkilöille syntyvät oikeudet ja velvoitteet ovat mahdollisimman tasapuolisia ja yhtenäisiä, siviili- ja kauppaoikeudellisen asian käsitettä ei ole

tulkittava siten, että siinä ainoastaan viitattaisiin jonkin asianomaisen jäsenvaltion sisäiseen oikeuteen. Kyseistä käsitettä on pidettävä itsenäisenä käsitteenä, jonka tulkinnassa on käytettävä perustana kyseisen asetuksen tavoitteita ja järjestelmää sekä niitä yleisiä periaatteita, jotka ilmenevät kansallisten oikeusjärjestysten muodostamasta kokonaisuudesta (tuomio 23.10.2014, flyLAL-Lithuanian Airlines, C-302/13, EU:C:2014:2319, 24 kohta).

- 31 Toiseksi on mainittava, että vakiintuneen oikeuskäytännön ja muun muassa asetuksen N:o 44/2001 johdanto-osan seitsemännen perustelukappaleen mukaan unionin lainsäätäjän tarkoituksena oli kyseisen asetuksen 1 artiklan 1 kohdassa olevan siviili- ja kauppaoikeudellisten asioiden käsitteen ymmärtäminen laajasti ja näin ollen viimeksi mainitun asetuksen laajan soveltamisalan vahvistaminen (tuomio 6.2.2019, NK, C-535/17, EU:C:2019:96, 25 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 32 Kolmanneksi on mainittava, että sen selvittämiseksi, kuuluuko asia asetuksen N:o 44/2001 soveltamisalaan, on tutkittava oikeusriidan asianosaisten välisten oikeussuhteiden laatua tai oikeusriidan kohdetta luonnehtivat seikat (tuomio 23.10.2014, flyLAL-Lithuanian Airlines, C-302/13, EU:C:2014:2319, 26 kohta).
- 33 Niinpä unionin tuomioistuin on jo todennut, että vaikka tietyt viranomaisen ja yksityisen väliset oikeusriidat saattavatkin kuulua asetuksen N:o 44/2001 soveltamisalaan, jos kanne koskee toimia, jotka on toteutettu iure gestionis, näin ei ole silloin, kun viranomainen käyttää julkista valtaa (ks. vastaavasti tuomio 23.10.2014, flyLAL-Lithuanian Airlines, C-302/13, EU:C:2014:2319, 30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 34 Se nimittäin, että yksi oikeusriidan asianosaisista käyttää julkisen vallan oikeuksia, koska se käyttää yksityisten välisiin suhteisiin sovellettaviin sääntöihin nähden poikkeuksellisen laajaa valtaa, estää, että tällainen oikeusriita olisi asetuksen N:o 44/2001 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu siviili- ja kauppaoikeudellinen asia (tuomio 28.4.2009, Apostolides, C-420/07, EU:C:2009:271, 44 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 35 Sen selvittämiseksi, koskeeko oikeusriita julkisen vallan käyttämiseen liittyviä toimia, on tutkittava nostetun kanteen perusta ja sen nostamista koskevat yksityiskohtaiset säännöt (ks. vastaavasti tuomio 11.4.2013, Sapir ym., C-645/11, EU:C:2013:228, 34 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 12.9.2013, Sunico ym., C-49/12, EU:C:2013:545, 35 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 36 Tältä osin on mainittava, että – kuten unionin tuomioistuimelle toimitetusta asiakirja-aineistosta ilmenee – LG ym:iden nostama kanne perustuu Italian siviililain 2043, 2049, 2050 ja 2055 §:ään, jotka koskevat sopimussuhteen ulkopuolista vastuuta, sekä kyseisen lain 1218 ja 1228 §:ään, jotka koskevat sopimusperusteista vastuuta turvallisuusvelvoitteiden laiminlyömissä vuoksi.
- 37 Lisäksi on ratkaistava, kuuluvatko mainitut alusten luokitusta ja todistuskirjojen antamista koskevat toimet, jotka Rina-yhtiöt toteuttivat Panaman tasavallan siirtämän toimivallan nojalla ja sen lukuun, sisältönsä perusteella julkisen vallan oikeuksien käyttämiseen.
- 38 SEUT 267 artiklan mukaisessa menettelyssä kyseisten toimien oikeudellinen luokittelu kuuluu ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen eikä unionin tuomioistuimen tehtäviin. Hyödyllisen vastauksen antamiseksi kyseiselle tuomioistuimelle on kuitenkin mainittava seuraavat seikat.
- 39 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 67–70 kohdassa esittänyt, pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa ei ole merkitystä sillä, että tiettyä toimintaa on harjoitettu valtion siirtämän toimivallan nojalla, sillä unionin tuomioistuin on todennut tältä osin, että pelkästään se seikka, että tietty toimivalta on annettu julkisen vallan toimella, ei merkitse sitä, että tällaista toimivaltaa käytettäisiin iure imperii (ks. vastaavasti tuomio 9.3.2017, Pula Parking, C-551/15, EU:C:2017:193, 35 kohta).

- 40 Tällaista päätelmää vastaan ei puhu se, että Rina-yhtiöt toteuttivat kyseiset luokitusta ja todistuskirjojen antamista koskevat toimet Panaman tasavallan lukuun ja tämän etujen mukaisesti. Unionin tuomioistuin on nimittäin jo todennut, että valtion lukuun toimiminen ei aina merkitse julkisen vallan käyttämistä (ks. vastaavasti tuomio 21.4.1993, Sonntag, C-172/91, EU:C:1993:144, 21 kohta).
- 41 Kuten LG ym. toteavat huomautuksissaan, se, että tietyllä toiminnalla on julkinen tarkoitus, ei sellaisenaan riitä perusteeksi todeta, että kyseistä toimintaa harjoitettaisiin iure imperii, jos kyse ei ole yksityisten välisiin suhteisiin sovellettaviin sääntöihin nähden poikkeuksellisen laajan vallan käyttämisestä (ks. vastaavasti tuomio 21.4.1993, Sonntag, C-172/91, EU:C:1993:144, 22 kohta). Vaikka Rina-yhtiöiden toiminnalla pyritään varmistamaan aluksen matkustajien turvallisuus, tämä ei merkitse sitä, että sen toiminta perustuisi julkisen vallan oikeuksien käyttämiseen.
- 42 Myöskään siitä, että tietyt toimet toteutetaan niiden tavoitteen perusteella valtion edun mukaisesti, ei sellaisenaan seuraa, että pääasiassa kyseessä olevien toimien toteuttaminen olisi julkisen vallan käyttämistä edellä 34 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitettulla tavalla, koska merkityksellisenä kriteerinä on yksityisten välisiin suhteisiin sovellettaviin sääntöihin nähden poikkeuksellisen laajan vallan käyttäminen.
- 43 Sen ratkaisemiseksi, onko asia näin, on mainittava, että luokitusta ja todistuskirjojen antamista koskevaa toimintaa säännellään meriturvallisuutta ja meren pilaantumisen ehkäisemistä koskevilla kansainvälisillä yleissopimuksilla, kuten Montego Bayn yleissopimuksella ja SOLAS-yleissopimuksella. Tarkemmin sanottuna alusten luokitustoiminnassa laivanvarustajan valitsema luokituslaitos antaa todistuskirjan. Todistuskirja osoittaa, että alus on suunniteltu ja rakennettu luokituslaitoksen kansainvälisen merenkulkujärjestön (IMO) vahvistamien periaatteiden mukaisesti laatimien luokitusääntöjen mukaisesti. Luokitustodistuksen saaminen on edellytyksenä lakisääteisen todistuskirjan antamiselle, joka tapahtuu sen jälkeen, kun laivanvarustaja on valinnut lippuvaltion.
- 44 Todistuskirjojen antamista koskevassa toiminnassa lippuvaltio tai sen nimissä jokin laitoksista, joille mainittu valtio on siirtänyt toimivallan suorittaa tarkastuksia, antaa lakisääteisen todistuskirjan sekä tiettyjä asiakirjoja ja todistuksia SOLAS-yleissopimuksen mukaisesti. Luokitusta ja todistuskirjojen antamista koskevaa toimintaa harjoittaa usein sama yhtiö.
- 45 Unionin tuomioistuimelle toimitetusta asiakirja-aineistosta ilmenee, että Rina-yhtiöt harjoittivat luokitusta ja todistuskirjojen antamista koskevaa toimintaa vastiketta vastaan ja sellaisen yksityisoikeudellisen kaupallisen sopimuksen nojalla, joka oli tehty suoraan Al Salam Boccaccio '98 -aluksen omistaneen varustamon kanssa ja jonka mukaan Rina-yhtiöiden suorittamissa palveluissa oli kyse ainoastaan sen toteamisesta, että tutkittu alus täytti sovellettavissa säännöissä asetetut vaatimukset, ja jos näin oli, vastaavien todistuskirjojen antamisesta. Unionin tuomioistuimen käytettävissä olevista tiedoista ilmenee lisäksi, että sovellettavien teknisten vaatimusten tulkinta ja valinta kuului Panaman tasavallan viranomaisille.
- 46 Tässä yhteydessä on mainittava, että Montego Bayn yleissopimuksen, jota unionin tuomioistuimella on toimivalta tulkita (ks. vastaavasti tuomio 24.6.2008, Commune de Mesquer, C-188/07, EU:C:2008:359, 85 kohta ja tuomio 11.7.2018, Bosphorus Queen Shipping, C-15/17, EU:C:2018:557, 44 kohta), 91 artiklasta ja 94 artiklan 3 ja 5 kappaleesta ilmenee, että valtioiden on vahvistettava edellytykset lippunsa käyttämistä koskevan oikeuden saamiselle ja toteutettava tarpeelliset toimenpiteet meriturvallisuuden takaamiseksi muun muassa alusten rakenteen, varustelun ja merikelpoisuuden osalta.
- 47 Niinpä Rina-yhtiöiden kaltaisten valtuutettujen laitosten roolina on aluksen tarkastaminen sovellettavan lainsäädännön säännöksissä asetettujen vaatimusten mukaisesti, mikä voi tarvittaessa johtaa todistuksen peruuttamiseen kyseisten vaatimusten täyttymättä jäämisen vuoksi. Kuten julkisasiamies on korostanut ratkaisuehdotuksensa 95 kohdassa, tällainen peruuttaminen ei kuitenkaan perustu mainittujen

valtuutettujen laitosten päätösvallan käyttämiseen, sillä ne toimivat ennalta määritellyissä sääntelypuiteissa. Se, ettei alusta todistuksen peruuttamisen jälkeen voida enää käyttää merenkulussa, johtuu seuraamuksesta, josta säädetään lailla, kuten Rina-yhtiöt ovat istunnossa myöntäneet.

- 48 Lisäksi SOLAS-yleissopimuksen I luvun 6 säännön c ja d kohdasta ilmenee, että jos alus ei täytä vaatimuksia, toimivaltainen laitos ilmoittaa asiasta asianomaisen valtion hallinnolle, jonka on taattava täysin tarkastuksen ja katsastuksen perusteellisuus ja tehokkuus ja varmistauduttava siitä, että tarpeellisiin toimiin ryhdytään.
- 49 Edellä esitetystä seuraa, että jollei ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtäviin kuuluvassa tutkimisessa muuta ilmene, Rina-yhtiöiden Al Salam Boccaccio '98 -aluksen osalta Panaman tasavallan siirtämän toimivallan perusteella ja sen lukuun suorittamien kaltaisia luokitusta ja todistuskirjojen antamista koskevia toimia ei voida pitää unionin oikeudessa tarkoitettuna julkisen vallan oikeuksien käyttämisenä, joten mainittuihin toimiin kohdistuva vahingonkorvauskanne sisältyy asetuksen N:o 44/2001 1 artiklan 1 kohdassa olevaan siviili- ja kauppaoikeudellisten asioiden käsitteeseen ja kuuluu kyseisen asetuksen soveltamisalaan.
- 50 Lisäksi laajemman systemaattisen tulkinnan yhteydessä on muistutettava, että sijoittautumisvapautta ja palvelujen tarjoamisen vapautta koskevan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan varmentamislaitosten asemassa olevien yhtiöiden harjoittama varmentamistoiminta ei kuulu SEUT 51 artiklassa tarkoitettuna poikkeuksen soveltamisalaan, koska tällaiset yhtiöt ovat voittoa tavoittelevia yrityksiä, jotka harjoittavat toimintaansa kilpailuolosuhteissa ja joilla ei ole minkäänlaista päätöksentekovaltaa, joka liittyy julkisen vallan oikeuksien käyttöön (ks. vastaavasti tuomio 16.6.2015, Rina Services ym., C-593/13, EU:C:2015:399, 16–21 kohta).
- 51 Unionin tuomioistuin on nimittäin jättänyt SEUT 51 artiklan mukaisen julkisen vallan käyttämistä koskevan poikkeuksen ulkopuolelle sellaisten yksityisoikeudellisten laitosten toiminnan, jotka vastaavat julkisia rakennusurakoita tekeviä yrityksiä koskevien lakisääteisten edellytysten täyttymisen tarkistamisesta ja varmentamisesta (ks. vastaavasti tuomio 12.12.2013, SOA Nazionale Costruttori, C-327/12, EU:C:2013:827, 50 kohta).
- 52 Tarkemmin sanottuna se on todennut, ettei sitä, että kyseiset yhtiöt tarkastavat varmentamismenettelyn alaisten yritysten teknisen ja taloudellisen kapasiteetin, lausuntojen todenperäisyyden ja sisällön sekä niiden henkilöiden esittämät todistukset ja asiakirjat, joille todistus annetaan, voida pitää toimintana, johon sisältyy julkisen vallan oikeuksien käyttämiseksi ominaista itsenäistä päätöksentekoa, koska kyseinen, valtion suorassa valvonnassa tehtävä tarkastaminen määritetään kokonaisuudessaan kansallisessa säännöstössä (ks. vastaavasti tuomio 12.12.2013, SOA Nazionale Costruttori, C-327/12, EU:C:2013:827, 54 kohta ja analogisesti tuomio 22.10.2009, komissio v. Portugali, C-438/08, EU:C:2009:651, 41 kohta ja tuomio 15.10.2015, Grupo Itevelesa ym., C-168/14, EU:C:2015:685, 56 kohta).
- 53 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on epävarma siitä, mikä vaikutus asetuksen N:o 44/2001 sovellettavuuteen pääasiassa on Rina-yhtiöiden mainitsemalla lainkäytöllistä koskemattomuutta koskevaan kansainvälisen tapaoikeuden periaatteeseen perustuvalla poikkeuksella, kun ratkaistaan, voiko kansallinen tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi asia on saatettu, todeta, ettei sillä ole toimivaltaa sillä perusteella, että se tunnustaa tällaisen koskemattomuuden mainittujen yhtiöiden harjoittaman luokitusta ja todistuskirjojen antamista koskevan toiminnan vuoksi.
- 54 Tässä yhteydessä on muistutettava, että säännöt, jotka ilmentävät kansainvälisessä oikeudessa vahvistettuja tapaoikeuden sääntöjä, sitovat sellaisinaan unionin toimielimiä ja ovat osa unionin oikeusjärjestystä (ks. vastaavasti tuomio 16.6.1998, Racke, C-162/96, EU:C:1998:293, 46 kohta; tuomio 25.2.2010, Brita, C-386/08, EU:C:2010:91, 42 kohta ja tuomio 23.1.2014, Manzi ja Compagnia Naviera Orchestra, C-537/11, EU:C:2014:19, 39 kohta).

- 55 Kansallisen tuomioistuimen, joka soveltaa unionin oikeutta soveltamalla asetusta N:o 44/2001, on kuitenkin noudatettava perusoikeuskirjan 47 artiklan vaatimuksia (tuomio 25.5.2016, Meroni, C-559/14, EU:C:2016:349, 44 kohta). Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on siis varmistuttava siitä, että jos se hyväksyisi lainkäyttöllistä koskemattomuutta koskevan oikeudenkäyntiväitteen, LG ym. eivät menettäisi oikeuttaan saattaa asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi, mikä on yksi perusoikeuskirjan 47 artiklaan sisältyvän tehokasta oikeussuojaa koskevan oikeuden osatekijöistä.
- 56 On mainittava, että unionin tuomioistuin on jo todennut, että valtioiden lainkäyttöllinen koskemattomuus on vahvistettu kansainvälisessä oikeudessa ja että se perustuu periaatteeseen *par in parem non habet imperium*, jonka mukaan valtio ei voi olla toisen valtion tuomiovallan alainen. Nykyisessä kansainvälisessä käytännössä tällä koskemattomuudella ei kuitenkaan ole absoluuttista arvoa vaan se tunnustetaan yleisesti, kun riita-asia koskee sellaista suvereniteetin käyttöä, joka tapahtuu *iure imperii*. Se voidaan sen sijaan sulkea pois, jos oikeussuojakeino koskee toimia, jotka eivät merkitse julkisen vallan käyttöä (ks. vastaavasti tuomio 19.7.2012, Mahamdia, C-154/11, EU:C:2012:491, 54 ja 55 kohta).
- 57 Kuten julkisasiamies on korostanut ratkaisuehdotuksensa 108–128 kohdassa, nyt käsiteltävässä tapauksessa Rina-yhtiöiden kaltaisten yksityisoikeudellisten laitosten lainkäyttöllistä koskemattomuutta ei tunnusteta yleisesti alusten luokitusta ja todistuskirjojen antamista koskevien toimien osalta silloin, kun kyseisiä toimia ei ole suoritettu kansainvälisessä oikeudessa tarkoitetulla tavalla *iure imperii*.
- 58 Näin ollen on katsottava, että lainkäyttöllistä koskemattomuutta koskeva kansainvälisen tapaoikeuden periaate ei ole esteenä asetuksen N:o 44/2001 soveltamiselle oikeusriidassa, joka koskee Rina-yhtiöiden kaltaisia yksityisoikeudellisia laitoksia vastaan kolmannen valtion siirtämän toimivallan perusteella ja sen lukuun harjoitetun luokitusta ja todistuskirjojen antamista koskevan toiminnan perusteella nostettua vahingonkorvauskannetta, jos asiaa käsittelevä tuomioistuin toteaa, että tällaiset laitokset eivät ole käyttäneet kansainvälisessä oikeudessa tarkoitettuja julkisen vallan oikeuksia.
- 59 Lisäksi on todettava, että vaikka on riidatonta, ettei direktiiviä 2009/15 voida soveltaa pääasiassa, koska se koskee yksinomaan jäsenvaltioita, sen johdanto-osan 16 perustelukappale, joka mainitaan ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämässä ennakkoratkaisukysymyksessä, vahvistaa unionin lainsäätäjän tahdon rajoittaa lainkäyttöllistä koskemattomuutta koskevan kansainvälisen tapaoikeuden periaatteen tulkintansa soveltamisalaa alusten luokitusta ja todistuskirjojen antamista koskevan toiminnan osalta. Mainitussa perustelukappaleessa nimittäin todetaan, että silloin, kun hyväksytty laitos, sen tarkastaja tai sen tekninen henkilökunta myöntää tarvittavia todistuksia viranomaisen puolesta, jäsenvaltion olisi harkittava oikeasuhtaisten oikeudellisten takeiden ja oikeussuojan varmistamista tällaisen siirretyn toimivallan osalta, mukaan lukien asianmukaisten puolustautumisoikeuksien käyttö, lukuun ottamatta koskemattomuutta, joka on oikeus, johon ainoastaan jäsenvaltiot voivat vedota erottamattomana osana suvereniteettiaan ja jota ei sen vuoksi voi siirtää.
- 60 Esitettyyn kysymykseen on kaiken edellä mainitun perusteella vastattava, että asetuksen N:o 44/2001 1 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että vahingonkorvauskanne, joka on nostettu sellaisia yksityisoikeudellisia oikeushenkilöitä vastaan, jotka harjoittavat alusten luokitusta ja todistuskirjojen antamista koskevaa toimintaa kolmannen valtion lukuun ja sen siirtämän toimivallan perusteella, kuuluu kyseisessä säännöksessä olevan siviili- ja kauppaoikeudellisen asian käsitteen alaan ja näin ollen kyseisen asetuksen soveltamisalaa, jos kyseistä toimintaa ei harjoiteta unionin oikeudessa tarkoitettujen julkisen vallan oikeuksien perusteella, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tutkittava. Lainkäyttöllistä koskemattomuutta koskeva kansainvälisen tapaoikeuden periaate ei ole esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi asia on saatettu, käyttää mainitussa asetuksessa säädettyä lainkäyttövaltaa tällaista kannetta koskevassa oikeusriidassa, jos kyseinen tuomioistuin toteaa, etteivät tällaiset laitokset ole käyttäneet kansainvälisessä oikeudessa tarkoitettuja julkisen vallan oikeuksia.

Oikeudenkäyntikulut

- 61 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 1 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että vahingonkorvauskanne, joka on nostettu sellaisia yksityisoikeudellisia oikeushenkilöitä vastaan, jotka harjoittavat alusten luokitusta ja todistuskirjojen antamista koskevaa toimintaa kolmannen valtion lukuun ja sen siirtämän toimivallan perusteella, kuuluu kyseisessä säännöksessä olevan siviili- ja kauppaoikeudellisen asian käsitteen alaan ja näin ollen kyseisen asetuksen soveltamisalaan, jos kyseistä toimintaa ei harjoiteta unionin oikeudessa tarkoitettujen julkisen vallan oikeuksien perusteella, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tutkittava. Lainkäytöllistä koskemattomuutta koskeva kansainvälisen tapaoikeuden periaate ei ole esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi asia on saatettu, käyttää mainitussa asetuksessa säädettyä lainkäyttövaltaa tällaista kannetta koskevassa oikeusriidassa, jos kyseinen tuomioistuin toteaa, etteivät tällaiset laitokset ole käyttäneet kansainvälisessä oikeudessa tarkoitettuja julkisen vallan oikeuksia.

Allekirjoitukset